IMPLICAŢII PSIHOLOGICE ALE MALADIEI HIV/SIDA

Ana CEBAN,
Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923:616.98:578.828 *anaceban.2001@gmail.com*

Una dintre problemele societăţii contemporane este maladia HIV/SIDA a cărei implicaţii pot fi resimţite tot mai mult la nivel biopsihosocial. Interesul sporit faţă de această maladie se datorează impactului pe care îl are aceasta asupra procesului evoluţiei personalităţii individului.

Descoperirea faptului că cineva este HIV sero-pozitiv este un şoc emoţional aproape pentru fiecare. Pentru Foarte multe persoane aceasta se asociaza cu moartea, stigma, anxietate legata de viitorul relaţiilor interumane şi carierei profesionale, nesiguranţă referitor la ce se poate întâmpla copiilor s.a.m.d. Amplitudinea acestui şoc poate varia de la o persoană la alta, unii traind sentimente suicidare intense in vreme ce altii au reactii relativ minore.

Modul de transmitere, impactul asupra individului şi asupra grupurilor, maniera în care societatea răspunde acestei afecţiuni sunt procese caracterizate printr-o varietate de factori sociali şi comportamentali. Din acest motiv SIDA reprezintă la ora actuală un fenomen psihologic şi social, în aceeaşi măsură în care este şi un fenomen medical.

Implicaţiile psihologice în cazul infecţiei HIV/SIDA sunt la fel de copleşitoare ca şi cele medicale. Printre aspectele psihologice care marchează o persoană seropozitivă se numără la nivel individual: *limitarea posibilităţilor fizice; limitarea atribuţiilor profesionale şi familiale; pierderea încrederii de sine şi în ceilalţi;izolarea; supraprotecţia sau respingerea de către familie, rude, prieteni; dorinţa de a cunoaşte cât mai multe despre boală; respingere din partea serviciilor sociale şi medicale; afectarea întregii familii: autostigmatizarea.* Rădăcina termenului de autostigmatizare provine de la "Stigma"- *greacă* marcă/semn distingt. Atostigmatizarea este defintă ca dimensiune în care oamenii aprobă convingerile negative şi sentimentele associate cu atributul lor stigmatizat aplicându-le la sine.

Dacă ne referim la cauzele autostigmatizării, autostigmatizarea este produsul: vinovăţiei; lipsei de speranţe; internalizării ruşinii; fricii de discriminare din cauza infecţiei HIV. Repercusiunile autostigmatizării la persoanele seropozitive sunt numeroase şi dramatice cu implicaţii profunde ce vizează toate aspectele vieţii: imaginea de sine, acceptarea de ine, comportamentele de risc, sistemul de credinţe, izolarea autoimpusă, mecanismele de coping. Datele clinice şi empirice arată că majoritatea persoanelor seropozitive se confruntă cu multiple sentimente şi emoţii. Acestea se concentrează în jurul pierderilor resimţite intens în plan psihologic. Astfel, Blagoslov (2006) evidenţiază cele mai dureroase experienţe cu care se confruntă o persoană seropozitivă: *Pierderea sănătăţii* – este faptul evident care apare în conştiiinţa persoanei respective. Această pierdere duce la reajustarea priorităţilor personale în jurul menţinerii unei stări de bine - cât mai aproape de sănătatea pierdută – în dauna altor lucruri importante din viaţa personală şi profesională. *Pierderi în plan psihologic*: pierderea aspiraţiilor, a statutului social, a relaţiilor cu ceilalţi, scăderea stimei de sine, pierderea interesului pentru viaţă etc. Aceste pierderi se petrec în timp şi duc, de multe ori, la trăirea permanentă a senzaţiei de singurătate, de a fi neînţeles, la retragere socială, la dezechilibre psihologice serioase. *Pierderea viitorului*. La aflarea diagnosticului toată perspectiva asupra vieţii este răsturnată. Cei mai mulţi dintre oameni trăiesc având o viziune asupra propriului viitor şi idei despre cum îşi vor împlini acele vise. Pierderea acestei viziuni asupra viitorului are un impact devastator asupra imaginii de sine, a respectului de sine, a încrederii în sine, a identităţii personale, a întegrităţii psihologice a persoanei. *Ameninţarea permanentă a stigmatizării şi izolării din partea societăţii*. Persoanele seropozitive trăiesc această teamă indiferent unde merg şi indiferent cu cine vorbesc. La serviciu, acasă, la şcoală, în relaţiile cu prietenii sau rudele, permanent selectează informaţiile personale care pot fi spuse. Ei trebuie să decidă permanent cui, cum, cât şi ce anume vor spune în legătură cu sănătatea lor, problemele lor, nevoile lor. *Descoperirea unui secret*. Există situaţii când, odată cu dezvăluirea statutului de seropozitivitate, persoanele sunt nevoite să dezvăluie informaţii ascunse până atunci, informaţii care pot prin ele însele să pună în pericol echilibrul personal, al relaţiei de cuplu, al relaţiei cu familia sau prietenii. *Vinovăţia* – pentru că s-a infectat şi poate că a infectat şi pe alţii. În multe cazuri povara propriului diagnostic este dublată de povara vinovăţiei.

Dacă persoana nu depăşeşte această etapă psihologică ea poate alimenta mari frământări şi poate duce la depresii serioase sau alte manifestări psihopatologice. *Povara păstrării secretului diagnosticului.* Persoanele seropozitive ajung, în timp, să trăiască o viaţă dublă. O viaţă intimă, neîmpărtăşită cu nimeni sau cu foarte puţine persoane şi o viaţă publică, cu alte priorităţi, cu alte persoane, dar cu multe minciuni care acoperă cealaltă parte, ascunsă, ce nu trebuie ştiută de nimeni. Această permanentă dedublare duce la epuizarea resurselor emoţionale, la retragere socială, la retragere în sine, schimbarea unor comportamente şi chiar, cu timpul, la schimbări în personalitatea persoanei respective. *Pierderea speranţei.* Aceasta poate fi cel mai greu de suportat de către persoana în cauză dar şi de către persoanele apropiate. Persoanele trăiesc disperare şi neputinţă, nemaicrezând în apariţia în viitor a unui tratament care să le rezolve problema. Orice încercare de a le vorbi acestor persoane despre speranţă este privită cu neîncredere şi cinism.

În Republica Moldova, în perioada anilor 2015-2016 s-a efectuat un studiu în vederea determinării manifestării autostigmatizării la persoanele seropositive. În cadrul studiului s-a aplicat Chestionarul pentru Evaluarea Auzostigmatizării HIV, "Stigma Scale" după B. E. Berger, pe 124 de persoane cu statut seropozitiv.

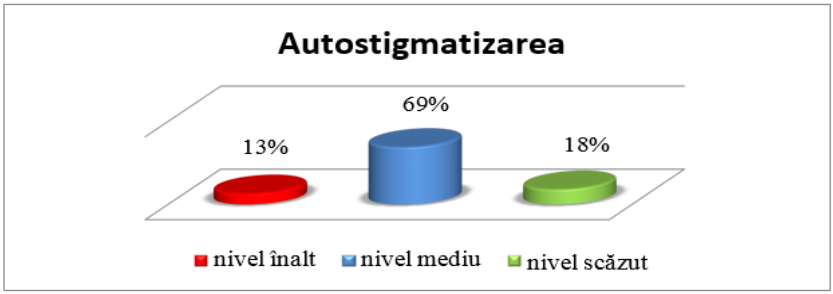


Fig. 2.3. Manifestarea autostigmatizării la persoanele seropozitive, prezentare comparativă pe nivele (valori procentuale), N=124

Concluzii şi recomandări:

Constatăm că în rândul persoanelor seropozitive există un număr mare de subiecţi cu autostigmatizare. Aceste persoane trăiesc stări de auto-blamare, izolare, devalorizare proprie, nelinişte şi nesiguranţă. Re-

zultatele ne confirmă că autostigmatizarea limitează capacitatea persoanelor seropozitive de a avea un mod de viaţă pozitiv, implicând profunde daune asupra edificiului psihic şi psiho-social al acestora.

I. Organizarea sistematică a grupurilor de suport psihologic pentru persoanele seropozitive în cadrul cărora participanții să împărtăşească problemele cu care se confruntă şi să identifice soluţii.

II. Elaborarea materialelor informative şi metodologice cu privire la elucidarea specificului asistenţei psihologice oferită persoanelor seropozitive, accentul fiind pus pe dezvoltarea parteneriatului dintre instituţiile medicale, organizațiile de profil şi comunitate.

Referinţe bibliografice:

1. Kubler-Ross E. AIDS the Ultimate Challenge. New York: Touchstone, 1997. 352p.
2. PRAVIŢCHI G.„Persistenţa motivaţională şi autostigmatizarea la persoanele seropozitive", Teya de doctor, 2019. 256p.
3. Sănătatea Mintală şi Hiv/Sida, Chişinău 2007. 20p.
4. Schmidt M. C. Asistenţa socială a persoanelor cu boli cronice şi Hiv/Sida, Note de curs. Petroşani, 2008. 78p.